

موللانصرالدين زورنالى و آذربايجان روزنامهسى حاققیندا

میر هدایت حصاری

بو ایکی نشریته بارهده موباحیثه یه گیرمه دن اول، او نشریته لر و اونلارین مودیرلری بارهده آز- چوخ معلومات اله و ترمک گره کلی گورونور.

اؤنجه موللانصرالدين و میرزا جلیل محمدقولوزاده حاققیندا

آذربایجان ادبیاتی و ائله جهده شرق خالقلا ری نشین ایجتیماعی مفکوره سی نین اینکیشافی تاریخینده اؤنملی رول اویتایان و یتنی بیر مرحله یارادان میرزا جلیل محمدقولوزاده ۱۸۶۶ - یجی (۱۱۸۳ هجری قمری) ایلین فستورال آیی نشین ۱ سینده، نخجوان نشین یاخینلیغیندا «نهرم» کندینده، کاسیب بیر ایرانلی عایله ده دوتایا گوز آچدی. تحصیلاتینی نخجواندا قدیم ساپاغی مکتبلرده قورتاریب و فارس و عرب دیللیرینی اؤیرندیکن سونرا، آتاسی اؤنو گورجوستانین قوری شهرینده زاقافازیثا مؤعللیم لر دانیشسر اسینا گؤندردی. بش ایل اؤرادا اوخوماق اؤنون فیکرینی و ذهنینی آچیب و آیدین لاشدیрмаقدا و اؤنو خورافاتدان آیشیریب، رئال فیکر لر تاپماقدا اؤنملی بیر رول اویسنادی و اؤرادا روس دیلینی ده اؤیرندی.

۱۸۸۷- جى ايلده دانئىشسراتى بېتىردىكده، ايروان ياخىنلىغىنىدا اولان «اولوخان» كندىنه مۆعللىم تەئىن اولدو. آز سۆنرا «شور» قىزاسىندا «باش نوراشين» كندىنه كۆچۆرۆلدۆ. اورادا ايلك بدىعى اثرى اولان «چاي دىسگامى» ادلى منظوم بىر پيئىسى يازدى.

او مۆعللىم ليك پشەسىنى اۆركدن سئو بىردى. عئىن حالدا كيچىك داستانلار يازماقلا مشغول ايدى و كندىلر بىن آغئير ياشايش شرايطى ايله ياخىنلان تانىش اولوردو. ۱۸۹۰- جى ايلده اونو نهرم كندىن مکتبىنه نظارتچى كىمى گۆندردىلر. اونون ۱۰ ايل داوام اتىدن تعليم و تربىته فعالىتى نىن ۸ ايلى اورادا كىنچدى و بىر نىچە اثرىنى اورادا يازىپ، ياراتدى.

۱۸۹۷ - جى ايلده ميرزا جليل محمدقولوزاده مۆعللىم ليئى بوراخىب نىخجى و ان ايروان شىرلرىنده دوولت ايداره لرىنده ايشلمه ته باشلادى و همان ايللرده فۆرست تاپاراق مطبوعات صحىفه لرىنده گۆرۆنمه ته باشلادى.

۱۹۰۴- جو ايلده آنچاق بىر حادىشه اونو تىفلىسه گتيرىپ، چىخارتدى. او حادىشه بو ايدى كى، اونون حىيات يۆلداشينا بىر خسته ليك اوز وئردى و او خسته ليئىن مۆعالىجه سى او زامان آنچاق تىفلىسه مۆمكۆن اولدوغونا گۆره اونو اوز ايله گۆتۆرۆب تىفلىسه آپاردى.

اورادا آذربايجان دىلينده نىر اولان «شرق روس» ادلى بىر نىشرىته نىن مۆدىرى محمد آقا شاه بختى لى (۱۹۳۱-۱۸۴۸) ايله تانىش اولدو. يازدىغى «پوست قوتوسو» ادلى كيچىك داستانى اونا وئردى و او اوخوتوب بته ندىكده، اونو روزنامه سىنده امكداشلىق انتمه ته دعوت اتىدى. بئله ليك له محمدقولوزاده ۱۹۰۳- جو ايلدن او نىشرىته ايله امكداشلىق اتىده رك تىفلىسه قالىب، حقىقى معنادا مطبوعات عالمىنه آىاق قۇيدو. يازدىغى بعضى كيچىك داستانلارنى اورادا نىر اتىدى.

موللانصرالدين مجلله سى تاپنىلر

«شرق روس» نىشرىته سى بىر مۆددتدن سۆنرا باغلاندىقدا، محمدقولوزاده تىفلىسه كى روس مطبوعاتىندا ايشتراك اتىدىر و دنمۆكراتىك «ووزراؤدنىته» (انتباه = آىئىلماق) روزنامه سى نىن مۆسلمان شۆعبه سى نىن مۆدىرىت وظيفه سىنده چالىشئير. بو زامان مۆترقى يازىچى و ايجتماعى خادىم اولان عۆمۆر فائىقى نعمان زاده ايله بىرلىكده «شرق روس» روزنامه سى نىن مطبعه سىنى آلاق «قشیرت مطبعه سى» ادلى ايله مۆختلىف كىتابلار، ورقه لىر نىر اتىدىب آهالى آراسىندا يائىرلار.

اۇ زامان تىزار حۆكۆمتى روزنامه نشر ائتمه به اصلن ايجازه وئرمىردى. لاکين ۱۹۰۴- جو ایلده روس و ژاپون مؤحاربهسى اینانئیلماز حالدا روس دۆولتى نین شیکستى ایلده باشا چاتئیب ۱۹۰۵- جى ایلده صۆلح مۆقاولهسى آمریکادا ايمضالاندىقدان سونرا روسیه نین هر یئرینده عۆصیتانلار قاوزاندى و روسیه ده بیرینجى اینقیلاب اوز وئردى، اونون دالینجا نیسبى بیر آزادلىق یا اوزباشئینالىق آریا چئىخدیقدى، محمدقولوزاده بو فۆرصتدن ایستیفاده ائدهرک موللانصرالدین مجللهسى نى یولا سالدی. مجلله نین بیرینجى سائى ۱۹۰۶- نجى ایل آپریل آئی نین یئئددى سینده (۱۴ صفر ۱۳۱۴ هجرى قمرى) مین نۆسخه ده و ایکینجى سائى ۱۰۰۰- تیراژ ایلده و سونرا ۵۰۰۰ تیراژ ایلده چئىخئیب چۆخلو مانئع لره و چتین لیکلره باخماتاراق هر یئرده یائئیلاراق، شۆهرت و محبوبیت تاپئیب، تام علاقه ایلده قارشئیلاندى.

بو نشریه آذربایجان ادببئاتئى عالمینده اوز وئرن تاریخی بیسر حادیشه ائدی. خۆصوصى ایلده همان ایل ایراندا مشروطه اینقیلابى جریاندا ائدی و بو نشریه و اونون مۆدیروؤ محمدقولوزاده و سائیر یازئیچئیلارئ و شاعیرلری [عبدالرحیم حق وئردى یئئو، محمدسعید اردوبادى، میرزاعلى اکبر صابیر (طاهرزاده)] ایران اینقیلابئنى نظری آلتئیندا ساخلا تاراق اونا جان یاندئیرئیب، یۆل گۆستریب، خطرلری خاطیرلاداراق اونلارا هۆشدار وئیردیلهر. اونون تامام سائیلارئیندا ایرانلا ایلگىلى مطلبلری گۆرمگ اولاردی. خۆصوصى ایلده صابیرین شئعرلری اؤ جۆمله دن ستارخانئین تعریفینده دئئیبئى شئعری مۆجاهیدلرین سنگرلرینده الدن-اله گزه رک دپلرین ازبیری ائدی. اونلارا روحیته و قۆدرت وئیردی. «عباس صحت» بو باره ده دئئیر: «صابیرین عۆمرۆنۆن سۆن بئش ایلینده دئئیبئى شئعرلر بیسر سیلاحلى اوردودان آرتئیق ایران مشروطه اینقیلابئنا خیدمت ائتمیشدی» بو مجلله نین گۆزل و رنگلى کاریکاتۆرلاریدا یازئیلارئ کیمی ماراقلئ و معنالى ائدی. بو کاریکاتۆرلارئ اونون مهارتلى نققاشلارئ: عظیمزاده، رۆتشر، آلمانئى شلینگ (اصلینده: اۆسکار ایوانویچ شمزلینگ) و نئچه نفر آیرئیلارئ چکرديلر.

بیلریک کى، محمدقولوزاده نین اصلی خۆئى لو ائدی. ۱۹۱۰- نجى ایلده بیر یۆللو قالماق قصدى ائله آتا- بابا یوردونا (تبریزه) گلدی و موللانصرالدین روزنامه سى نین ۸ نۆمره سینی اوزادا چئىخارتدی. لاکين اونون دوغما یوردو اونو اوزۆنده ساخلئینا بیللمه دی.

بیر ایل سونرا (۱۹۱۱- نجى ایلده) یئنى قورولان شۆروى حۆکۆمتى نین دعوتى ایلده باکئى یا قایئستئ و اۆلنه دک (۱۹۳۱- ده وفات ائئدی) اوزادا عزیزت ایلده یاشاچئیب، یازئیب، یاراتدی.

مؤللانصرالدين روزنامه‌سی تبریزده نشر اولاندا آذربایجانین مشهور نققاشی میرمصوّرین ۱۶- یاشلی اوغلو «سیدعلی بهزاد»، عظیم‌زاده‌نین کاریکاتورلاریندان تأثیرلینیپ، ایلهام آلاق چکردی.

مؤللانصرالدين روزنامه‌سی‌نین ایراندان علاوه ساییر شرق اۆلكه‌لری‌نین خالقلا رینی آئیلدیپ، فیکیرلرینی آچیپ، دۆشۆنجه‌لرینی یۆکسک‌تمکده چۆخ بۆیۆک تأثیری اولموشدور.

ایندی ده «آذربایجان» روزنامه‌سی و اونون مودیر و صفراون حاققیندا

۱۹۰۶ - جی ایل آوقوست آئی‌نین ۵ - ینده (۱۴ مرداد ۱۱۸۵ شمسی) مشروطه فرمانی قاجار شاهي مظفرالدين شاه طرفیندن ایضالاتیب، اعلان اولدوقدان سونرا چۆخلو روزنامه‌لر تبریزده نشر اولماغا باشلادی. بو روزنامه‌لرین ایلكی تبریز انجۆمنی طرفیندن نشر اولدو. بو نشریته تبریز انجۆمنی‌نین خبرلرینی یازیردی و ایکی گۆندن بیر چیخیشیب یائیلیردی. روزنامه‌نین مودیر و میرزاعلی اکبرخان ایدی. بو یاریم وترق قطعینده نشر اولان روزنامه‌نین ایلك سائی‌نین آدینی «روزنامه‌ی مجلس میلی تبریز» قۆیدولار لاکین «مجلس» کلمه‌سی‌نی مۆناسیب گۆرم‌دیگده یازاری‌نین تکلیفی اۆزره او نۆمره حاضر اولدوغو حالدا قیراغا قۆیولدو، همان گۆنده بیر آیری نۆمره «روزنامه‌ی ملی» عۆنوانی آلتیندا نشر اولدو. دها سونرا بیرده دئیشیلیپ «انجمن» آدی ایله یائیلدی. أمما بو روزنامه‌لرین ان مشهور و آئیرلی‌سی تبریزده نشر اولان «آذربایجان» روزنامه‌سی ایدی بیر ایل آز - چۆخ داوام ائندن بو روزنامه ۱۰ تا ۱۱ نۆمره چاپ اولدو (اندوارد براون ۱۱ - نۆمره الینده اولدوغونو ایدیعا ائتمیشدی) بو روزنامه مؤللانصرالدين ساپاغی طنز و ایتیقادی بیر روزنامه‌ایدی و مؤللانصرالدين کیمی طنزیلی کاریکاتورلاری اولوردو. بو روزنامه‌نین بیناسینی قۆیان تبریزین آزادینخواه تاجیرلریندن بیرى اولان حاجی میرزا آق‌بلوری و یازانی ایسه مشهور ژورنالیست میرزا علیقلی صفراون ایدی. «روزنامه‌نین ایلك سائی ۱۳۱۵ - هیجری قمری، محرم آئی‌نین ۶ - سیندا و سون سائی ۱۳۱۵ - جی ایل شوال آئی‌نین ۶ - سیندا نشر اولموشدور (صفراون ۱۳۱۶ هیجری قمری ده اولدو) آذربایجان روزنامه‌سی مؤللانصرالدين شیوه‌سی ایله رفتار ائدیردی و مؤللانصرالدين کچنده آذربایجانین ان یاخشی طنز روزنامه‌سی ایدی و قورقوشوم حرفلری ایله چاپ اولوردو.

بوزاسیدا ماراقلی دیرکی، محمدعلی میرزانی و لیه‌هدلیتی زامان تبریزده اۆزل بیر چاپچاناسی واری ایدی.

تهران گنادرکن حاجی میرزا آقا بلوری اونی آلدی و آذربایجان روزنامه سی و بعضی اینقیلابی نشریه لر اورداد چاپ اولوردو. بونودا دئیته ک کی، بو روزنامه ستارخانین هوممتی ایله ووجوده گلمیشدی. صفراؤ و اوزوده تجرؤبه لی بیر مطبوعاتچی ایدی اوندان قاباق نئچه روزنامه چیخارتمیشدی. او جؤمله دن:

۱- «اقبال» هفته لیتی، داش باسما شیوه سی ایله تبریزده نشر اولوردو.
۱- «احتیاج» هفته لیتی، تبریزده داش باسما شیوه سی ایله نشر اولوردو. ۱۳۱۶- هیجری قمری ده ۷- نؤمره نشر اولدوقدان سؤنرا آذربایجانین او زامان کی حاکیمی امیرنیظام گروسی نین حؤکمؤ ایله باغلانندی.
۳- شب نامه، هزل بیر روزنامه ایدی، ۱۳۱۰- هیجری قمری جودودوندا تبریزده نشر اولوردو.

بونلاردان علاوه صفراؤ و بیر زامان تیغلیسده موللانصرالدین ژورنالی ایله امکداشلیق ائدیپ، تجرؤبه تاپمیشدی. اوزوده صابیر شیوه سینده شعر قوشوب آذربایجان روزنامه سینده چاپ ائدیردی. او حتتا صابیرین «میللت نئچه تاراج اولور، اولسون نه ایشیم وار» مطلع لی ایلك شعرینین تجرؤمه سیندی ده چاپ ائتمیشدی. بو شعرین مؤترجمی «حکمت» روزنامه سینین مؤدیرو میرزا مهدی خان ایدی. (از صبا تاج ۱، ص ۵۳)

آذربایجان روزنامه سی دئییشیمیز کیمی موللانصرالدین ژورنالی نین شیوه سینده یازیلیردی و بعضن ده اونونلا باش - باشا قویاراق طنزلی حالدا مباحیسه ائده رک، دئییشیردیله.

آذربایجان روزنامه سینین دؤوره سی (۱۰ - نؤمره سی) ایرانین میلی کیتابخاناسیندا و شورا مجلسی کیتابخاناسیندا واردیر. بو روزنامه تبریزده ایلك دفعه قورقوشوم حرفلری ایله چاپ اولان نشریه دیر.

موللانصرالدین ایله آذربایجان روزنامه سینین دئییشیمه لی

دئییشیمیز کیمی موللانصرالدین روزنامه سینین یازمچیلاری و خصوصی ایله اونون بؤیوک شاعیری صابیر ایرانین مشروطه حرکت لرینی ایزله نرک او یولدا چالیشان آزادیخواه لارا و موجهیدله جان یاندیراراق اولناری تشویق ائدیپ، سهولرینی و خطالرینی خاطرلارداراق اولنارا یول گؤستریر و تکلیف لر ائدیردیله. بو باره ده خصوصی ایله صابیرین طنزلی شعرلری چوخ ماراقلی و تأثیرلی ایدی. صابیر او زامان ایراندا اوز و ثرن موهوم حادیه لری دؤزگونلوکله

سنچیر و اؤنو اینجه‌له‌تیر و تام صداقتله نظمه چکیب و حتتا گلجه‌جک حادیشه‌لری قاباقدان گؤرنمه‌لیک اندیردی.

او ۱۹۰۵ - جی ایلدن وفاتینا (۱۹۱۱- جی ایله) دهک ایرانین اینقیلابی حادیشه‌لری صابیرین اساس طنز مؤوضوسوایدی. صابیر بو مؤددتده ۱۰ - دن آرتیق اشعارینی ایران اینقیلابینا حصر اتمیشدی. اینقیلابین تام مرحله‌لری: محمدعلی‌شاه - مین ریتاکارلیغی، فدائی‌لرین و مۆجاهیدلرین دیلاؤرلیک‌لری، میلی شورا مجلسی نین کیفیت سیزلیی و سوستلوغو، شاه - مین روسلاردان و آؤرؤپا ایمپیریا لیسمندن کؤمک‌لیک ایسته‌مه‌سی و نهایت اینقیلابین شیکست تاپماسی بۆتؤنلۆکله صابیرین شعرینده اینعیکاسینی تاپیشدی. بعضنده آذربایجان روزنامه‌سی او شعرلره صابیرین اؤز سبکی ایله جاواب و تریب و بیر - بیرلری ایله دئیشیردیله.

آزادلیق حرکتی ایراندا گۆن به گۆن گشیش‌لندیی حالدا مۆرتجع‌لرده ساکیت اؤتورما ییب، جۆر به جۆر دسیسه‌لرله اؤزلرینی آزادبخاه‌لارین جرگه‌سینه قاتیب اؤنلاری آل دیلی ایله آلداتماغا چالیشردیلار. او جۆمله‌دن: ۱۳۱۱ - جی ه. ق. ایلینده اۆلکه‌دن سۆرگۆن اولونان میرزا علی اصغر خان اتابک اۆچ ایل تاریم‌دان سؤنرا ۱۳۱۵ - جی ایلین باهاریندا دؤباره ایرانا چاغریلیب، شورا مجلسی نین کیفیت سیزلیی نتیجه‌سینده، ۱۳۱۵ - جی ایلینده صدر اعظم‌لیک مقامینا قۇیولدو. بو زامان صابیر بیر طنز و ایتیقادی شعر ایله ایران آزادبخاه‌لارینا مۆراجیععه اندهک دئیشدیر (نولاصردین ۱۱ مای ۱۹۰۷):

هه دیء گۆرۆم نه اولدو بس، آئی بالا ایددیعالرین؟
دوتموش ایدی یشری گۆیۆ ناله‌لرین، نوالرین...
یۆخسا قالیب‌دا عئیبینی بؤشلامیسان ادا لرین؟
شیمدی حریف، سۆز همان من دئتهن اولدو، اولمادی؟

سن دئمه‌دین می ساغلامام، یۆخ بدنیمده بیر مرض؟
من دئمه‌دیم می جۆوه‌ری - ی نفسینه حیرص اولوب عرض؟
سن دئمه‌دین می شخصیمه ال تاپا بیلمه‌تیب قرض؟
تاکى، اولوندو ایمتحان، من دئتهن اولدو، اولمادی؟

انجۆمن اهلی‌نین قۇچاق، سن دئمه‌دین می، بیر تکی،
وثرمه‌یه‌جک ریضا گله، اۆلکه‌میزه اتابکی؟!
نه اولدوکی، تنز بؤشالدی بس ایش گۆرن انجۆمن‌ده‌کی؟

كۆهنه قاپى، همىن دابان، من دئنه اولدو، اولمادى؟

سن او دئنه دىمى، دندىن: دوم- دور ازمىد گاهىمىز؟

من دئمه دىمى، وار بونا دوم- دورو ايشتياهمىمىز؟

باكى و كىلى گىتىمى، اولدومى دادخاهىمىز؟

گىت هله خاتىن، دولان، من دئنه اولدو اولمادى؟

بو شعر عرب بندىر قالان ايكى بنده دئيركى:

سن دندىن وار ايتتخادىمىز من ده دندىم كى بو سۆزه

يۇخ بىزىم انعيمادىمىز ... ايتدى پرده آچىلدى ناگهان، من دئنه اولدو، اولمادى؟

سؤنرا ۱۳۱۵ - جى ايل رجب آيشىندا اتابك، عباس آقا تبرىزى نىن الينده اولدوكدن

سؤنرا تىغلىسنده «تازه حىتات» روزنامه سى بىر شعرينده صابيره جاواب وئرىر و تبرىزىن

آذربايجان روزنامه سى ده همان سىكده صابيره بئله جاواب وئرىر:

هه گۆرۆسن ئىشرىنده دىر بىره بىر ايدىعامىزى

گۆر نىچه مۆستجاب اندىب تارى بىزىم دوعامىزى

وئردى كمال-ى لطف ايله مطلب و موددعامىزى

ايندى نىچه اولدو موللاعمى، من دئنه اولدو، اولمادى؟

انجۇمن اهلى نىن دندىن قشىرت و هيممىتى گرگ

سن سايتانى كئاره قوئى، گۆركى نلر سايتار فلگ

من دئمه دىم اتابكىن واردى باشىندا بىر كلگ

ايندى نىچه اولدو موللا عمى، من دئنه اولدو اولمادى؟

سالمشىدى تزلزوله جانىمى و وطن سسى

گلدى قولاغه ناگهان قاصيد خوش سؤخن سسى

ناللا دىلار اتابكى باتدى بوشه دن سسى

ايندى نىچه اولدو موللا عمى، من دئنه اولدو، اولمادى؟

بو شعر ۸ - بندايدى لاکىن سۆزۆ چۆخ اوزاتماماق اۆچۆن تگجه اۆچ بندىنى نقل

انتدىك - (آذربايجان نؤمره ۱۶)

صایبر بوشنعره مؤللا نصرالدين روزنامه سى نين (۱- اوقتياب ۱۹۰۷) تاريخلى
نومره سينده جاواب و نرهرك آزاديخاهلارين ساده ليئينه گولور و ايران ميللئينه سيفاريش
انديركى آيئيق اولسونلار و موباريزه دن ال گونورمه تيب، يورولماستينلار:

لوغلاشيب آگورمه ميش چوخدا بله قشيرلدا ما
تريته سيز اوشاق كيمي بوش - بوشونا هشيرلدا ما
باش قولاغين دوزه لمه تيب چوخدا باسيب گورولدا ما
دينمه، دانيشما، يات بالام، سن دنين اولماي تيب هله

مونتظيم اولماي ميش عمل روونق-ى كار اولورمو يا؟
صوبح طلوع انتمه ميش وقت-ى ناهار اولورمو يا؟
بهر گول آچيلماق ايله ده فصل-ى بهار اولورمو يا؟
دينمه، دانيشما، يات بالام، سن دنين اولماي تيب هله

قتل انله ديز اتابكي، من كي بو امري دانميرام
وتار يشنه مين اتابكي، يوخسا من بونو قانميرام
كوهنه قاي بو تترليته، تازه لشه اينانميرام
دينمه، دانيشما، يات بالام، سن دنين اولماي تيب هله

آرخا سو دولماي تيب هله
كوهنه ايداره نيز دورور
رنگي ده سولمويوب هله

بو شعرده ۷ - بندايدى، بيز آنجاق ۳ - بندينى بورادا نقل انله ديك - آذربايجان
روزنامه سى بو شعري ده جاواب سيز قونماي تيب ۹ - بندكى بيز شعرده اونا جاواب و نرهرك
دئيركى، بيز بو آزلشقلار و بوشلوقلار اوزوموز بيليريك واقستيندا اونلار رف
انده جه تيك:

گر اولاييم آخوش دماغ عازيم-ى موك-ى كوي-ى «رى»
مومكون اولورمو بو يولو بيردن اندك تمام طئي؟
توركو دئير ياراش - ياراش، لفظ-ى عرب شوي-ى شوي
سنده كي يوخدو حوصله، دينمه، دانيشما، صبر انله
سن دنين كي قيش گونو موسيم-ى فريدن اولاي

من دئییریم کی فصل-ی دئی گشتمسه کیم امین اولا
 باخما ریتانی سؤزلره، قلب گرک امین اولا
 سنده کی یؤخدو حؤوصله، دینمه، دانیشما، صبر ائله
 چؤخلارئ اولکه دن قئیراق باخدئ بیزه هئیرئلدادئ
 اسکی قاپئ دابانئ تک بیر نفسه جئیرئلدادئ
 دؤوز-ؤ زمانئ گؤرمه دن فئیر فئیرا تک فئیرئلدادئ
 سنده کی یؤخدو حؤوصله، دینمه، دانیشما، صبر ائله
 «بار عتاب دشمنان بس که نشسته بر دلم»

دؤستوموز اولکه دن اوزاق، بس کیمه دردیمی دئیتم
 «کز طرفی تو می کشی، از طرفی سلاسلم»
 سنده کی یؤخدو حؤوصله، دینمه، دانیشما، صبر ائله

سن بئله فیکر ائیله مه کیم ایشلریمیز دؤزلمه دی
 عاریف اولان بیلیر سؤزؤ نؤکته سی بیرجه کلمه دی
 بیزلره بو شمنده فر دؤغروسى ایشه گلمه دی
 سنده کی یؤخدو حؤوصله، دینمه، دانیشما، صبر ائله
 کؤی-ی وفایه قوئماریق دؤشمنی بیز تئیکله ریک
 گر سووا یات بیر اولاق، قورخما یؤکؤنؤ یؤکله ریک
 هر ئیخیلان ائششه کالری، رمزله دستی دیکله ریک
 سنده کی یؤخدو حؤوصله، دینمه، دانیشما، صبر ائله
 ۱- شومن دوفر: فرانسیزجا دمیر یولو معناسینادئیر.

قایناقلار:

- ۱- یحیی آرین پور، از صبا تانیما
- ۱- سید احمد کسروی، تاریخ مشروطه ی ایران
- ۳- میرزا علی اکبر طاهرزاده (صابیر)، هوپ هوپ نامه
- ۴- جلیل محمدقولوزاده، سنچیلیمیش اثرلری
- ۵- رحیم رضازاده ملک، هوپ هوپ
- ۶- علی قلی صفروف، آذربایجان روزنامه سی